

•Өшпес данқ

Өзге ауыл
ан өзгеше
Екеуі де
імнен гөрі,
н галифе
нің атам
ым шляпа,
іне қарай
ш не хром
Ал, бойы
лдеқайда
ақ денелі
кителі,

са, басына ығи әскери фуражкаға
киімін киіп жүргенде, әскери
ұқсайтын, әскердегі дағдысымен
ға да сөйлеп кететін. Жұрт оларды
нар» деп ерекше құрмет тұтатын.
ін есімде осы бейнелерінде қалып

нің атам мен Сатар аға оңаша
Сірә, жұмыс бабымен болса
ір, олар қан көшкен майдандағы
ке алмай қоймады. Мен атамның
есі болғандықтан, әдеттегідей
тәктай отырып, соғыс жайына
а. Сонда атам әңгімесін үзіп,
ғым, мен соғыста ұзақ болғаным
қан жараланып, тез қайттым. Ал,
аған қанды соғысты көп көрді.
тсын, сен жазып ал да, мақала
Әлгі «Ерлік ескірмейді» деген
лайша жеңістің 30 жылдығына
алған еді.

тте Сатар ағаның күнде-
тектерді баяғы бала кезімде
салтамдағы мәліметтермен
п оқи бастадым. Мақалада:
күн туғанда Сатар аға туған
састай майданға аттанып,
н майдандарында, сондай-ақ,
пен Белорусь майдандарына
өз Отанын қанды қол
азат еткен болатын. Сойтіп,
кіт халық ақсан күткен жеңіс
я республикасының Шауляй
рсы атан еді», – дептіп. Бұған
ағаның белсенді коммунист,
ттің депутаты, колхоздың
дан соң кадрлар бөлімінің
болып қызмет атқарғанын
й жазған екенмін. Сондай-
рдің кеудесі толған орден-
да ауыз толтыра айтыптын.
к. Ал, 75 жылдан бері сарғайып

Раушан ӘБДҚҰЛОВА. Жетпіс бес жыл сақталған күнделік

жатып, ойда жоқта табылған әйгілі Ұлы
Отан соғысының саңлақ сарбазы, талай
қан кешулерден өткен майдангер Сатар
Ысқақовтың небір сұрапыл күндерді бастан
кешірсе де, жоғалмай елге өзімен бірге жеткен,
қанды соғыстың сын сағаттарында жанын
пида етуге бар жас жауынгер етжүрегінің
ыстық табы сақталған ескі күнделік не дейді?!

Күнделіктің бастапқы, ортаңғы, соңғы
бөліктері жырымдалып, солардан қалғандары
ғана сақталғаны мәлім. Күнделік заманына сай
орысша сөйлейді, оған ренішіңіз болмасын.
Жауынгер күнделігінің қолымызға тиген
жыртындысы 48, 74, 126, 143 беттер болып,
жамалып-жасқалған. Осындай беттердің
болуы о баста күнделіктің өте қомақты
болғанын көрсетеді. Жоғарыдағы азат жолды
оқи бастағаннан-ақ, майдан ішіне еніп
кеткендей болдым. Жасымнан майдангерлер
әңгімесіне қанық, оның үстіне «Ярость»
атты кинохитті қайталап көріп алған
мен Сатар ағаның сап-сары боп сарғайып
кеткен, соғыстан оралған жсарымжан
жауынгердей жсарым-жартылай осы
күнге жеткен, майдангер аталарымыз
мейірбан ісін танауыма әкеліп, жүрегімді
елсіреткен күнделігін күрсіне отырып, оқи
бастадым. Күнделікте 1944 жылы Литва
деревнялары азат еткен кездеріндегі
фашистердің тұрғылықты халықты
қорлап, азаптанан жсантүршігерлік
әрекеттерін ашына жсазады. «Бір үйге
кірдік. Шал мен қорланған он жеті жасар
қыз ғана қалған. Олар бізді түсінбейді.
Жақсы адамдар» дейді.

Күнделік иесі табиғатты да адал
сезіміне қабыстыра суреттеуге шебер-
ақ. Бірақ, шыны солай. «Төрт күз бойы
соғыстамыз. Күзгі соғыс күндерін суреттеуге
сөз таппаймын. Азапты күндер. Кейде
өлгің келеді, ал ол жсауыз өлім күнде сенің
төбеңде жсәне барлық сұмдықты көруге
мәжбүр етеді. Бірақ, неге осындай сұмдық
күндерде өткен жсақсы күндер еске түседі.
Қайтып келмейтін...», – деп қамыққанмен,
арманыш жсас қазақ әсігітінің рухы мығым
секілді. Күнделіктің кейбір беттеріне
орысша әскери лирикалық өлеңдер де жсиі
кездеседі:

«Ночь темна, не видна в небе луна,
Как усталый солдат дремлет тайга,
Только вдали за рекой, где-то боец
молодой

Песню поет и звучит тихо она...»

Әрине, жауынгер Сатар сол кездегі нағыз

«совет солдаты»
еді ғой. Майданда
орысша сөйлескен,
орысша әңдеткен.
Сірә, бұған ол кінәлі
ме?.. Дегенмен,
жазбаларының
кей тұстарында
мынадай жолдар
кездеседі: «Көңіл-
күйім онша емес.
Ауылдан хат
жоқ». Расында, жеті жылдан кейін оралған
сарбаздың сағынышы толас-тар ма?!

Күнделіктің енді бір бетінде, 1944
жылдың маусымында немістердің
Витебск қорғанын бұзғандарын, Каунасты
алғандарын, иіпдедегі Вильнюстегі сұрапыл
соғыстарды сипаттайды, 600 тұтқынды
қолға түсіргендерін баяндайды. Неміс
тылына терең кіргенде, тағы бір Сидоров
деген қаруласы көз жсұмады. Шатайло
алты немісті жсайратады. Осы бір сәт
туралы күнделік иесі мынадай жолдар
қалдырыпты: «Бір фриц Шатайлоға
жсалынып: «Арбайтен Москоу» деп әйелі
мен балаларының суретін көрсетті. Оны да
атты». Осы кезде өз басы көзбалушылықпен
әрекет істеп, орыс солдаты формасын
киіп алған «екі фрицті торғайдай топ»
еткізгенін жсазған.

Бұдан ары қарайғы күнделік мазмұнын
берер болсақ, полк ұрыс салып, батысқа
қарай жылжи береді. Полк командирлері
жіі ауысады: Ковригин-Курков. Пруссия
шекарасына жеткенде бейбіт тұрғындар
азат етушілерін қуана қарсы алады. Сол
кезде дивизия командирі, гвардия майоры:
«По фашистскому логову огонь!» – деген
ұран тастайды. Сол күні фашистік Германия
шекарасына жеткенде ерекше қуағандарын,
соғыс бітті деп ойлағандарын жазады. Неміс
қалаларын алғанда, кеңес әскерлері неміс
халқының жайлы тұрмыста, бай тұратынына
кездері жеткенін, сөйтіп олардың қаңыраған
зәулім сарайлары мен жайларын талан-таражға
салып, олжаға батқанын да жасырмай жазады.
Бірақ, қазақ сарбазы Сатар ата-бабасынан
бойына сілген қасиетімен «бүлінгеннен
бүлдіргі алмайды». Керісінше, Сатар секілді
саналы, текті жауынгерлер немістердің сондай
сәнді, бақуатты тұрмыстарына қарамастан
басқыншылыққа барғанын айыптайды.
Сонымен қоса, кеңес офицерлерінің қайсысы
да ұлтына қарамастан, сол кездегі неміс

